

Työeläkelaitoksille

YKSILÖLLISEN VARHAISELÄKKEEN SOVELTAMISOHJEET

Eläketurvakeskuksen yleiskirjeessä 36/85 on annettu yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat soveltamisohteet.

Tämän jälkeen on sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä tehnyt selvityksen joustavan eläkeikäjärjestelyn, erityisesti yksilöllisen varhaiseläkkeen toimeenpanosta ja ratkaisukäytännöstä.

STK:n ja LTK:n sekä SAK:n yksilöllistä varhaiseläkettä koskevien kirjelmien johdosta Eläketurvakeskuksen hallitus on päättänyt tarkentaa ja selkeyttää yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat soveltamisohteet. Uusien ohjeiden valmistelutyö on tehty Eläketurvakeskuksen yhteydessä toimivassa tulkintaryhmässä.

Yleiskirjettä uudistettaessa on kiinnitetty huomiota edellä mainitun sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän selvityksessä esiin tulleisiin seikkoihin. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisedellytyksiä koskevia ohjeita on täsmennetty. Hakemuksen käsittelyä, ratkaisemista ja päätöksen antamista koskevia ohjeita on tarkennettu. Uutta ovat ohjeet yksilöllisen varhaiseläkkeen hakijan ja saajan tulona huomioon otettavista ansioista sekä ohjeet muun eläkkeen muuttamisesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi.

MJYVEL

Postiosoite Postadress

PL 11 00521 HELSINKI
PB 11 00521 HELSINGFORS

Käyntiosoite Besöksadress

Opastinsilta 7 00520 HELSINKI
Semaförbron 7 00520 HELSINGFORS

Puhelin Telefon

(90) 1511
Telekopio (90) 148 1172

Pankkitili Bankkonton

KOP 157510-84
SYP 229838-581
SKOP 400031-1235

SHOP 572333-161
STS 710106-8117
PSP 50 416

Lakiosasto

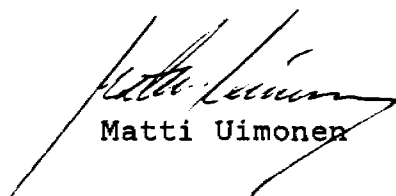
15.02.1990

Soveltamishojien tarkentamiseen liittyen on uudistettu myös eläkehakemuslomake (TE-lomake), Työnantajan työnkuvauslomake (TAK-lomake) ja ilmoitus yksilölliselle varhaiseläkkeelle siirtymisestä.

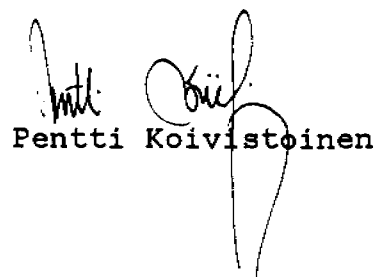
TAK-lomaketta (ETK 2190) ja Ilmoitus yksilölliselle varhaiseläkkeelle siirtymisestä-lomaketta (ETK 2192) voi tilata Eläketurvakeskuksen postituksesta sekä suomen- että ruotsinkielisenä, puh. 90-151 2417. Eläkelaitokset voivat käyttää niitä myös mallina painattaessaan omia lomakkeitaan.

Tämä yleiskirje korvaa yleiskirjeen 36/85.

ELÄKETURVAKESKUS

Matti Uimonen

Pentti Koivisto

LIITTEITÄ

MJYVEL

Lakiosasto

15.02.1990

YKSILÖLLINEN VARHAISELÄKE

	sivu
1. ELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSET	1
1.1. Määritelmä	1
1.2. Eläkkeen saamisen yleiset edellytykset.....	2
1.2.1. Alaikäraja	2
1.2.2. Oikeus tulevaan aikaan	2
1.2.3. Työskentelyn lopettaminen	2
1.3. Eläkkeen saamisen yksilölliset edellytykset.....	3
1.3.1. Sairaus, vika tai vamma	3
1.3.2. Ikääntyminen	4
1.3.3. Työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus	4
1.3.4. Ammatissaolon pitkäaikaisuus	5
1.3.5. Hakijan työ ja työolosuhteet	6
1.3.5.1. Työn ja työolosuhteiden arviointi ...	6
1.3.5.2. Työnkuvaukset	6
1.3.6. Kokonaisarvion tekeminen	8
1.4. Työskentelyn lopettamisen toteaminen	9
1.4.1. Työntekijät	9
1.4.2. Yrittäjät ja maatalousyrittäjät	9
2. ERI TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEIDEN EDELLYTYSTEN VERTAILUA	10
3. HAKEMINEN	12
3.1. Ennakkopäätöksen hakeminen	12
3.2. Lomakkeen täyttäminen	12
3.3. Liitteet	13
4. RATKAISEMINEN	13
4.1. Ratkaiseva eläkelaitos	13
4.2. YVE vai varsinainen työkyvyttömyyseläke	13
4.3. Tarvittavat lisäselvitykset	14
4.3.1. Työhön liittyvät lisäselvitykset	14
4.3.2. Lääketieteelliset lisäselvitykset	14
4.4. Työnkuvauksen jakaminen	15
4.5. Ennakkoilmoitusmenettely	15
4.6. Muiden laitosten ratkaisujen merkitys	16
5. PÄÄTÖS JA ELÄKKEEN MÄÄRÄ	17
5.1. Ennakkopäätös	17
5.1.1. Myönteinen ennakkopäätös	17
5.1.2. Kielteinen ennakkopäätös	18
5.2. Eläketapahtuma	18
5.3. Rajoitussäännös, työkokeilu ja työkyvyttömänä tehty työ	19
5.4. Lisäedut	20
5.5. Lopullinen päätös	20
5.6. YVEN alkaminen	20

Lakiosasto

15.02.1990

6. MUUTOKSENHAKU	21
7. TAKAUTUVAN YVEN MAKSAMINEN	22
7.1. Sairausvakuutusrahastolle	22
7.2. Sosiaalivakuutustoimikunnalle tai työttömyyskassalle	22
7.3. Kansaneläkelaitokselle	23
7.4. Viivästyskorotus	23
8. ELÄKKEENSAAJIEN VALVONTA	23
8.1. Mitä otetaan tulona huomioon	24
8.2. YVEN maksamisen keskeyttäminen	26
9. MUUTOKSET ELÄKKEESSÄ	27
9.1. YVEN lakkauttaminen	27
9.2. Eläkkeen lakkaamisen jälkeen uusi eläke entisin perustein	27
9.2.1. Lakkautetun YVEN jälkeen uusi eläke	28
9.2.2. Muun eläkkeen jälkeen YVE	28
9.3. Muutokset jatkuvassa eläkkeessä	29
9.3.1. YVE muuksi eläkkeeksi	29
9.3.2. Muu eläke YVEksi	30
9.4. Sukupolvenvaihdoseläke ja YVE	32
9.5. Luopumiseläke ja YVE	32
10. VASTUUNJAKO	32
11. LEL:N, MYEL:N, YEL:N JA TAE:L:N SÄÄNNÖKSET	32
LIITTEET Työnkuvauslomake ETK 2190 Ilmoitus yksilölliselle varhaiseläkkeelle siirtymisestä ETK 2192	

Lakiosasto

15.02.1990

YKSILÖLLINEN VARHAISELÄKE

1. ELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSET

1.1. Määritelmä Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen ehdot sisältyvät TEL 4 e §:n 1 momenttiin:

"Sen estämättä, mitä 4 §:n 3 momentissa ja 5 b §:n 1 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä työntekijällä on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijä on lopettanut 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetun ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeuttavana ottaa huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio, ei kuitenkaan silloin, kun työntekijällä on oikeus yksilölliseen varhaiseläkkeeseen 8 §:n 4 momentissa mainitun muun lain, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaan."

Yksilöllinen varhaiseläke (YVE) on työkyvyttömyyseläke. YVE noudattaa soveltuvin osin niitä säännöksiä, jotka koskevat täyttä työkyvyttömyyseläkettä, jollei nimenomaan toisin ole säädetty.

Määritelmä merkitsee perinteisen työkyvyttömyyskäsitteen lieventämistä työssä olevien ikääntyneiden henkilöiden osalta. YVEä koskevia ratkaisuja tehtä-

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

essä otetaan sosiaaliset ja työolosuhteita koskevat tekijät huomioon painavampina kuin varsinaisessa työkyvyttömyyseläkkeessä.

Laissa mainituista YVEN saamisen edellytyksistä osa on yleisiä, joiden täytyy aina täytyä, ja osa yksilöllisiä, joissa käytetään tapauskohtaista harkintaa.

1.2. Eläkkeen saamisen yleiset edellytykset

YVEN saamisen yleisiä edellytyksiä ovat vähintään 55 vuoden ikä ja oikeus tulevan ajan eläkkeeseen. Lisäksi edellytetään ansiotyön lopettamista tai vähentämistä laissa säädettyssä määrin. Jos jokin näistä edellytyksistä puuttuu, ei YVEä voida myöntää.

1.2.1. Alaikäraja

YVE voidaan myöntää aikaisintaan 55 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

1.2.2. Oikeus tulevaan aikaan

YVE on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat vielä työelämässä tai joiden työnteon päättymisestä on kulunut vain vähän aikaa. Hakijan työ- tai virkasuhteeseen tai yrittäjätoimintaan tulee voida liittää työeläkelakien mukainen tuleva aika. YVE voidaan myöntää yksityiseltä sektorilta myös vapaa-
kirjan perusteella, jos julkisen sektorin palvelusuhteeseen liittyy tuleva aika. Oikeus tulevaan aikaan määräytyy eläketapahtumahetken mukaan. Oikeudesta tulevaan aikaan säädetään TEL 6 §:n 3 momentissa, valtion eläkelain (VEL) 5 §:n 2 momentissa ja kunnallisen eläkelaitoksen eläkesäännön (KES) 4 §:n 4 momentissa. MYEL:ssa, YEL:ssa ja TaEL:ssa on viittaussäännökset TEL:iin. LEL:n mukaan tulevan ajan eläkkeeseen oikeuttava rajamäärä on ansaittava ennen työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä olevan sairauden alkamista (LEL 7 §:n 1 mom.). Eläketapahtumahetkestä on tarkemmin kohdassa 5.2.

1.2.3. Työskentelyn lopettaminen

YVEN saaminen edellyttää lähes täydellistä työstä luopumista. Eläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa säännöksissä tarkoitetuista ansiotöistä saamat tulot voidaan arvioida keskimäärin pienemmiksi kuin 938,66 markkaa kuukaudessa (vuoden 1990 tasossa). Tämän

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

edellytyksen tulee täytyä eläkettä myönnettäessä sekä koko eläkkeelläoloajan. Työskentelyn lopettamisen toteamisesta on tarkemmin kohdassa 1.4.

1.3. Eläkkeen saamisen yksilölliset edellytykset

YVEN myöntäminen riippuu myös yksilöllisistä tekijöistä, joista osa liittyy hakijaan ja hänen terveydentilaansa ja osa hänen työhönsä. Hakijaan liittyvät sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät ja hakijalle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus. Hakijan työhön liittyvät ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänen työnsä ja työolosuhteet. Näiden tekijöiden pohjalta suoritetun kokonaisarvion perusteella ratkaistaan, voidaanko hakijan kohtuudella edellyttää jatkavan ansiotyötään vai ei.

1.3.1. Sairaus, vika tai vamma

YVEN määritelmän mukaan eläkkeenhakijan työkyvyn alenemista arvioitaessa otetaan huomioon yhtenä tekijänä sairaus, vika tai vamma. Kun hakijan työkykyä tarkastellaan kokonaisarvion pohjalta, sairauden painoarvo voi luonnollisesti vaihdella.

YVE-hakemusta käsiteltäessä tarkastellaan hakijan suorituskykyä suhteessa hänen työnsä asettamiin vaatimuksiin. Sairauden, vian tai vamman vaikutusta hänen työkykyynsä arvioidaan työ- ja sosiaalilääketieteelliset näkökohdat huomioon ottaen. Ratkaisevaa ei ole niinkään lääkärinlausuntoon kirjoitettu diagnoosi, vaan hakijan sairauksien ja oireiden yhteisvaikutukset hänen työ- ja suorituskykyynsä. Tämän vuoksi olisi esimerkiksi tuki- ja liikuntaelinsairauksissa tiedettävä kiputunteusten kuvausten ja röntgentutkimusten tulosten lisäksi hakijan liikuntakyky yleensä ja sairausmuutosten aiheuttamat toiminnanhäiriöt erityisesti. YVEN myöntämisen edellytyksenä ei ole, että sairaus olisi aiheuttanut hakijalle työkyvyttömyyden siinä määrin kuin täyden tai osaeläkkeenä myönnettävän työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen edellytetään. Siitä huolimatta sitä koskevilta tiedoilta on vaadittava samaa tarkkuutta ja luotettavuutta kuin työkyvyttömyyseläkeratkaisua tehtäessä.

Työllä ja työolosuhteilla saattaa olla yhteyttä esimerkiksi tuki- ja liikuntaelinsairauksiin, hengityselinten sairauksiin sekä allergiaan ja niin ikään psyykkisinä ilmeneviin oireisiin.

Lakiosasto

15.02.1990

Hakijan terveydentilan toteamiseksi tarvitaan lääkärinlausunto (yleensä lääkärinlausunto B). Lääkärinlausunnosta käyvät ilmi ne seikat, jotka vaikuttavat hakijan työkykyyn hänen senhetkisessä työssään. Sairauden, vian tai vamman arviointi perustuu lääkärinlausunnossa esitettyihin tutkimustuloksiin, mutta työkyvyn arviointiin vaikuttavat muutkin tekijät. Lääkärinlausunnon anamneesiosasta voidaan saada merkityksellistä tietoa myös muista kokonaisarviossa huomioon otettavista seikoista. Koska hakijan työkykyyn vaikuttavia seikkoja tarkastellaan hänen työnsä vaatimusten näkökulmasta, työterveyslääkärin asema lausunnon kirjoittajana korostuu.

1.3.2. Ikääntyminen

Ihmisen terveydentila ja muut työn kannalta olennaiset ominaisuudet heikkenevät yleensä iän mukana. Ikääntymistä koskevat tutkimukset ja myös käytännön havainnot ovat osoittaneet, että ihmiset vanhenevat eri tavoin. On olemassa tekijöitä, jotka edistävät ennenaikaista vanhenemista. Esimerkkeinä voidaan mainita vammautuminen, aikaisemmin koettu pitkäaikainen sairaus ja useiden lasten synnyttäminen ja kasvattaminen.

Ikääntymiseen liittyviä tekijöitä arvioitaessa kiinnitetään huomiota niihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, joilla on merkitystä hakijan omassa työssä ja joiden takia hänen selviytymisensä työssä on vaikeampaa kuin muilla samanikäisillä. Tiettyihin työolosuhteisiin ja työmenetelmiin tottuneen iäkkään työntekijän saattaa olla vaikea mukautua merkittävästi muuttuneisiin olosuhteisiin ja työmenetelmiin, esimerkiksi kun työtä automatisoidaan. Ikääntymisen myötä myös voimat ja tarkkuus usein vähenevät samoin kuin työn aiheuttaman fyysisen tai psyykkisen rasituksen sietokyky. Käytännössä ikääntymisen vaikutusta terveydentilaan on vaikea erottaa kokonaan sairauden, vian tai vamman vaikutuksesta.

1.3.3 Työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus

Eläkkeenhakijan työtä ja työolosuhteita kuvaavilla selvityksillä pyritään saamaan esille hakijan yksilöllinen, työssä ilmenevä rasittuneisuus ja kuluneisuus, ei sitä, onko hänen työnsä ammattina ylipäänsä luokiteltava rasittavaksi ja kuluttavaksi. Yleensä raskaissa ammateissa ilmenee rasittuneisuutta ja kuluneisuutta, mutta sitä on kuitenkin aina arvioitava yksilöllisesti.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus voi ilmetä sairauspoissaolojen lisääntymisenä tai erilaisina ongelmina työpaikalla. Myös vanhojen, aikaisemmin vähäisten sairausoireiden korostuminen tai uusien erilaisten oireiden ja vaivojen ilmestyminen saattaa olla osoitus työn hakijalle aiheuttamasta rasituksesta ja joskus myös merkkinä oireiden taustalla olevasta psyykkisestä sairaudesta.

1.3.4. Ammatissaolon pitkäaikaisuus

Yhtenä tekijänä YVEN myöntämistä harkittaessa on ammatissaolon pitkäaikaisuus. Se voi tarkoittaa sekä työskentelyä samassa työssä eläkkeenhakijan koko työuran aikana että työskentelyä monessakin eri ammatissa.

Kun tarkastellaan ammatissaolon pitkäaikaisuutta, lähtökohdaksi otetaan hakijan koko työhistoria ennen eläkkeelle siirtymistä. Kaikesta työskentelystä ei kuitenkaan ole tarvinnut kertyä eläkettä. Koska työeläkelait ovat olleet voimassa alle 30 vuotta, osa eläkkeenhakijan työskentelystä voi sijoittua aikaan ennen työeläkelakien voimaantuloa. Tämän vuoksi hakijan koko työhistoria ei aina käy ilmi työsuhderekisteristä. Hakijalla on kuitenkin mahdollisuus ilmoittaa siitä eläkehakemuslomakkeella tai erillisellä liitteellä. Työtodistuksia ei välttämättä tarvita. Ulkomailla tehty työ on samassa asemassa kuin Suomessa tehty työ.

Kyseeeseen tulee kuitenkin vain ansiotyö, joten esimerkiksi kotityötä ei oteta huomioon.

Työhistoriaan voi sisältyä työttömyydestä, sairaslomista tai lapsenhoidosta johtuvia katkoksia, jotka sellaisenaan eivät merkitse estettä työhistorian katsomiselle pitkäaikaiseksi. Tällaisten katkosten hyväksyttävissä olevalle pituudelle ei voida asettaa selkeitä rajoja, sillä työhistoriaa tarkastellaan kokonaisuutena. Työskentely pelkästään kausiluontoisilla aloilla ei myöskään estä katsomasta ammatissaoloa riittävän pitkäaikaiseksi.

Laista sen paremmin kuin hallituksen esityksen perusteluistakaan ei käy ilmi, kuinka pitkää työskentelyä vaaditaan, jotta ammatissaolon pitkäaikaisuusedellytyksen voidaan katsoa täyttyneen. Tarkkaa aikamäärettä ei voidakaan asettaa, vaan pitkäaikaisuuden arviointi on osa kokonaisharkintaa.

Lakiosasto

15.02.1990

1.3.5. Hakijan työ ja työolosuhteet

1.3.5.1. Työn ja työolosuhteiden arviointi

Työssä suoriutumiseen vaikuttavat sekä työntekijän henkilökohtaiset ominaisuudet että työn laatu ja työolosuhteet.

Työolosuhteilla tarkoitetaan työympäristöä ja siihen liittyviä tekijöitä. Erityisesti tarkastellaan niitä seikkoja, joilla on olennainen merkitys työntekijän omassa työssä ja joiden vuoksi hänen selviytymisensä työssä on vaikeaa. Yksittäistapauksissa työolosuhteiden merkitys tulee esiin, kun verrataan keskenään samanlaisten töiden suorittamista erilaisissa työolosuhteissa.

Huomiota kiinnitetään sekä fyysisiin että psyykkisiin työolosuhteisiin. Niillä tarkoitetaan esim. työhuoneen tilavuutta, ilmanvaihtoa, valaistusta, lämpötilaa, kosteutta, vetoa, säteilyä, pölyä, savua, kaasuja, käryjä, terveydelle vaarallisia aineita, melua, tärinää, ilmanpainetta, ulkotyöhön liittyviä erityispiirteitä, vaikeita ihmissuhdekysymyksiä ja yksintyöskentelyä.

Työtä arvioitaessa kiinnitetään erityisesti huomiota niihin tekijöihin, joiden perusteella voidaan arvioida työn eläkkeenhakijalle aiheuttama rasittuneisuus ja kuluneisuus ja työn kuormittavuus. Huomiota kiinnitetään esimerkiksi työajan pituuteen ja epäsäännöllisyyteen (jatkuva vuorotyö, jatkuva päivystys, sääntelemätön työaika, oman yrityksen aiheuttama jatkuva sidonnaisuus työhön jne.). Työn rasittavuutta (sekä fyysistä että psyykkistä) kuvaavat esimerkiksi seuraavat seikat: vaatiiko työ raskaita ruumiillisia ponnisteluja, hankalia työasentoja, ketteryyttä, onko työssä kiire, voiko työntekijä vähentää työpanostaan, sisältääkö työ toistotehtäviä, onko työ suurta vastuullisuutta edellyttävää, yksitoikkoista, pakkotahtista, onko työ valvontatyötä, sisältääkö työ vaikeaa henkilökohtaista yleisöpalvelua, ovatko olosuhteet ja työmenetelmät olennaisesti muuttuneet.

1.3.5.2. Työnkuvaukset

Työn aiheuttaman rasittuneisuuden ja kuluneisuuden arvioimiseksi tarvitaan eläkkeenhakijan työn kuvaus. Työ, josta selvitys hankitaan ja jonka asettamia

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

vaatimuksia verrataan hakijan suorituskykyyn, on pääsääntöisesti hakijan nykyinen tai hänen viimeisin työnsä.

Hakijan oma kuvaus

Eläkkeenhakijalla on mahdollisuus joko eläkehakemuksessaan tai erillisellä liitteellä esittää kuvaus työstään ja näkemyksensä sen rasittavuudesta. Hakemuslomakkeen huolellinen täyttäminen on tärkeää, jotta eläkkeenhakijan oma käsitys asiasta saadaan esille. Käytännössä on havaittu, että hakijan itsensä omin sanoin antama kuvaus on usein valaisempaa, kuin muun henkilön täyttämästä hakemuksesta saadut tiedot.

Yrittäjät voivat antaa lisäksi tietoja yrittäjätoiminnastaan erillisellä lomakkeella (TM- ja TY-lomakkeet).

Hakija voi itse oman kuvauksensa täydennykseksi liittää mukaan esimerkiksi työsuojeluhenkilön tai luottamusmiehen lausunnon.

Työnantajan kuvaus

Myös työnantajalta pyydetään selvitys eläkkeenhakijan työstä, työolosuhteista ja työssä selviytymisestä sekä mahdollisuudesta tarjota muuta eläkkeenhakijan ammattia vastaavaa samassa työpaikassa tarjolla olevaa työtä. Tätä tarkoitusta varten on Eläketurvakeskuksen lomake (ETK 2190, liite 1). Eläkelaitokset voivat käyttää myös vastaavaa omaa lomakettaan.

On tärkeää, että eläkkeenhakijan työn ja hänen työssä selviytymisensä parhaiten tunteva henkilö on mukana lomakkeen täyttämisessä. Useimmiten tämä henkilö on hakijan lähin esimies. Lomakkeen täyttäjän ja allekirjoittajan aseman tulee olla näkyvissä.

Jos työterveyshuoltolain (743/78) mukainen työpaikkaselvitys on tehty, se on liitettävä mukaan. Vastaavia selvityksiä on olemassa myös maataloista.

Vain poikkeustapauksessa ratkaisu voidaan tehdä ilman työnantajan selvitystä. Sitä ei tarvita, jos edellä kohdassa 1.2. mainitut YVEN saamisen yleiset edellytykset eivät täyty. Selvitystä ei pyydetä myöskään silloin, kun eläkkeenhakija nimenomaan on kieltänyt ottamasta yhteyttä työnantajansa.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Muiden tahojen kuvaukset

Työterveyshuollolla olevia tietoja hakijan työssä selviytymisestä ja siinä esiintyneistä ongelmista olisi pyrittävä käyttämään hyväksi, esimerkiksi pyytämällä työnantajaa liittämään ne omaan selvitykseensä.

Yrittäjän työtä koskevia tietoja voi saada myös eläkelaitoksessa olevista yrittäjävakuutusasiakirjoista. Joskus voi olla tarpeellista hankkia lisätietoja myös yrityksen ulkopuolelta, esimerkiksi kunnan elinkeinoasiamieheltä, eläkelaitoksen asiamieheltä, maataloussihteeriltä tai -viranomaiselta.

Jos eläkkeenhakijan ja työnantajan antamat tiedot ovat keskenään ristiriitaisia, eläkelaitos voi pyytää lisäselvitystä esimerkiksi työterveyshuollosta tai yrityksen työsuojeluorganisaatiolta.

1.3.6. Kokonaisarvion tekeminen

Kaikki edellä mainitut selvitykset saatuaan eläkelaitos tekee kokonaisarvion eläkkeenhakijan työkyvystä ja ratkaisee hänen oikeutensa YVEen.

Kokonaisarviota tehtäessä tarkastellaan keskenään tasavertaisina eläkkeenhakijaan itseensä ja hänen työhönsä liittyviä tekijöitä. Mikään näistä osatekijöistä ei yksinään välttämättä muodosta esteitä työnteolle ja niiden painoarvo suhteessa toisiinsa on eri tapauksissa erilainen. Osatekijöiden perusteella arvioidaan hakijan jäljellä oleva työkyky eli ratkaistaan, onko kohtuutonta, että hakija edelleen jatkaa ansiotyötään. Ansiotyöllä tarkoitetaan hänen nykyistä työtään tai muuta hänen ammattiaan vastaavaa samassa työpaikassa tarjolla olevaa työtä. Työkyvyn alenemisen tulee olla pysyvää.

Työttömyyttä ei laissa ole erikseen mainittu niiden tekijöiden joukossa, jotka otetaan huomioon YVEN myöntämisedellytyksiä harkittaessa. Työkyvyn heikentyä iän myötä henkilön työhistoriassa voi olla työttömyyskausia sekä työskentelyä hänen ammattiaan vastaamattomissa töissä. Pitkäaikainen tai toistuva työttömyys saattaa olla osoituksena hakijan työmarkkinakelpoisuuden heikkenemisestä. Työttömäksi joutumisen ja työllistymättömyyden taustalla on usein tekijöitä, jotka jo sinällään ovat YVEN myöntämistä puoltavia.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Jos työnantaja esittää hakijan ammattia vastaavaa muuta työtä samassa työpaikassa, on selvitettävä työnantajalta ja työntekijältä työn soveltuvuus. Yrittäjän kohdalla saattaa tulla selvitettäväksi, voisiko yrittäjä jatkaa työtään tuotantoa, työolosuhteita tai työnjakoa muuttamalla. Kohtuullisuusnäkökohdat tulisi tällöin kuitenkin ottaa huomioon.

Jos on kysymys osa-aikatyössä olevasta YVE-hakijasta, harkitaan, onko nimenomaan tämän työn jatkaminen hakijalle kohtuutonta. Samoin jos YVE-hakija on jo sukupolvenvaihdos- tai luopumiseläkkeellä tai osatyökyvyttömyyseläkkeellä ja samanaikaisesti työssä, tarkastelun kohteena on yleensä työ, jota hän on tehnyt eläkkeellä ollessaan.

1.4. Työskentelyn lopettamisen toteaminen

YVEN hakija joutuu eläkkeen saadakseen lopettamaan ansiotyönsä tai vähentämään sitä laissa säädettyssä määrin. Työn lopettamis- tai vähentämisvaatimus koskee kaikkea ansiotyötä.

YVEä hakevan tai YVEN saajan tulona huomioon otettavista ansioista on tarkemmin kohdassa 8.1.

1.4.1. Työntekijät

Työsuhteessa olevien työntekijöiden työn lopettamisen tai vähentämisen toteaminen ei eläkkeen myöntämisvaiheessa yleensä tuota vaikeuksia, koska eläkkeen saaminen edellyttää käytännössä työsuhteen päättymistä. Ennen eläkkeen myöntämistä täytyy eläkelaitoksen saada työnantajalta tieto työsuhteen päättymisestä tai työstä saadun ansion vähenemisestä alle säädetyn rajamäärän. Jos jäljellä olevat ansiot vaihtelevat, tulee eläkelaitoksen arvioida keskimääräinen kuukausiansio. Eläke myönnetään työsuhteen päättymistä seuraavan kuukauden alusta, jos muutkin edellytykset tällöin täyttyvät.

1.4.2. Yrittäjät ja maatalousyrittäjät

Yrittäjien ja maatalousyrittäjien työskentelyn lopettamisen, vähentämisen ja jäljelle jäävän työpäntöksen arvioimisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin yleensäkin työtuloa arvioitaessa. Ratkaisevaa on siten se, voidaanko työtulon esitettyjen selvitysten perusteella arvioida jäävän alle laissa säädetyn YVEN rajamäärän.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Silloinkin kun yrittäjä on vapautettu YEL:n tai MYEL:n mukaisesta vakuuttamisvelvollisuudesta muusta työstä ansaitun eläketurvan riittävyuden vuoksi, YVEN myöntäminen edellyttää, että yrittäjä luopuu myös tästä yrittäjätoiminnasta siten, ettei siitä saatu ansio nouse laissa säädettyyn YVEN rajamäärään.

Yrittäjä voi osoittaa yrittäjätoimintansa lopettamisen tai vähentämisen monella eri tavalla. Hän voi kokonaan tai ainakin pääasiallisesti luovuttaa tehtävänsä toisille tai lopettaa yrittäjätoiminnan kokonaan. Näyttönä tästä on yleensä kauppa- tai lahjakirja tai vuokrasopimus. Luovutuksen tulee olla todellinen. Perheen sisäisissä luovutuksissa näyttövelvollisuus työstä luopumisesta korostuu.

Jos hakija ei ole toimittanut riittävää selvitystä, voi lisäselvitystä pyytää kaupparekisteristä tai paikalliselta viranomaiselta (elinkeinoilmoituksissa nimismies).

Maatalousyrittäjän luopuminen tilasta tai sen osasta on todettavissa yleensä vastaavilla asiakirjoilla kuin edellä yrittäjien kohdalla on mainittu. Lisäksi maatalousyrittäjä voi alentaa ansioitaan esimerkiksi siten, että hän supistaa viljelmän tuotantotoimintaa, vähentää eläinmäärää, muuttaa kasvinviljelyä tai jättää pellot viljelemättä tai kesannoksi. Hän voi myös luopua tilan ulkopuolisesta työstä tai siirtää työpanosta viljelmän sisällä, jolloin edellytetään, että jonkun toisen henkilön työtuloa korotetaan tai toinen henkilö vakuutetaan. Maatalousyrittäjä voi käyttää joko yhtä tai useampaa luopumistapaa tai näiden yhdistelmää.

On tilanteita, joissa maatalousyrittäjän työtulo on alunperin ollut alle TEL 1 §:n 1 momentissa säädetyn rajamäärän (938,66 mk/kk v. -90). Jos työn jatkaminen on katsottu kohtuuttomaksi ja myönteinen ennakkopäätös on hänelle annettu, edellyttäisi YVEN saaminen tästä vähäisestäkkin työstä luopumista.

2. ERI TYÖKYVYTTÖMYYSELÄKKEIDEN EDELLYTYSTEN VERTAILUA

Työkyvyn heikennyttyä kysymykseen voi tulla paitsi YVE myös täysi työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke tai rintamaveteraanien varhaiseläke. Täysi työkyvyttömyyseläke ja osatyökyvyttömyyseläke voidaan myöntää määräajaksi tai toistaiseksi. YVE samoin kuin rintamaveteraanien varhaiseläke myönnetään vain toistaiseksi.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen tulee harkittavaksi, jos sairauden, vian tai vamman työkykyä alentava vaikutus on merkittävä (ts. hakijan katsotaan olevan työkyvytön perinteisessä merkityksessä). Tämän lisäksi on harkittava, kykeneekö hakija hankkimaan ansiotuloja sellaisella saatavissa olevalla työllä, jota häneltä voidaan kohtuudella edellyttää, kun otetaan huomioon laissa säädetyt sosiaaliset tekijät.

Osatyökyvyttömyyseläke on tarkoitettu lähinnä sellaiselle henkilölle, joka alentuneesta työkyvystään huolimatta on edelleen ansiotyössä. Rajaus täyden ja osatyökyvyttömyyseläkkeen välillä tehdään tällöin sen perusteella, minkä verran hakijalla on ansiotuloja työkyvyttömäksitulon jälkeen. Käytännössä osatyökyvyttömyyseläkkeitä on kuitenkin myönnetty myös työnsä lopettaneille henkilöille, silloin kun on katsottu, että asianomainen kykenisi vielä ainakin osa-aikaiseen työskentelyyn, jos hän työhön hakeutuisi. Yrittäjien eläkeoikeutta ei useinkaan voida ratkaista jäljellä olevan työnteen perusteella, koska luotettavan kuvan saaminen työnteen määrästä voi olla vaikeaa. Tämän vuoksi ratkaisu tehdään monesti lääkärinlausunnon perusteella.

Eri eläkeuotoja harkittaessa on kiinnitettävä huomiota muun muassa sairauden asteeseen ja sen pysyvyyteen sekä jäljellä olevaan työkykyyn. YVEssä sairauden merkitys on vähäisempi kuin varsinaisessa työkyvyttömyyseläkkeessä. YVEssä ei myöskään voida aina osoittaa selkeää työkyvyttömäksitulopäivää, koska muutos hakijan terveydentilassa on usein tapahtunut vähitellen. Jäljellä olevaa työkykyä koskevaa kohtuullisuusuharkintaa tehtäessä YVEssä korostuu hakijan työkyvyn pysyvä alentuminen suhteessa hakijan omaan työhön. Täyden ja osatyökyvyttömyyseläkkeen kohdalla hakijan työkykyä arvioidaan suhteessa kaikkeen hakijalle sosiaaliset seikat huomioon ottaen sopivaan saatavissa olevaan työhön.

YVEä saavan eläkeaikaisille ansioille on säädetty markkamääräinen raja. Varsinaisessa työkyvyttömyyseläkkeessä ei tällaista laissa säädettyä markkamääräistä rajaa ole. Työkyvyttömyysmääritelmistä seuraa, että täyden työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamista harkitaan, jos eläkkeensaajalla on ansioita yli 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai työtulosta, ja sen muuttamista osaeläkkeeksi, jos ansioita on 40-60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai työtulosta.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

3. HAKEMINEN

3.1. Ennakkopäätöksen hakeminen

Työntekijällä ja yrittäjällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän YVEN saamisen muut kuin työn jättämiseen liittyvät edellytykset. Ennakkopäätöksen hakeminen on tarkoituksenmukaista, jotta eläkkeenhakija ei katkaise työsuhdettaan tai yrittäjä lopeta toimintaansa ennen kuin tietää varmasti pääsevänsä varhaiseläkkeelle. Ennakkopäätöksen tarkoituksena on antaa hakijalle ennakolta tieto hänen oikeudestaan eläkkeeseen sekä aikaa varautua eläkkeelle siirtymiseen.

Ennakkopäätöstä voidaan hakea myös jo ennen 55 vuoden iän täyttämistä. Koska ennakkopäätös sitoo eläkelaitosta kuuden kuukauden ajan ennakkopäätöksen lainvoimaiseksi tulosta, olisi tarkoituksenmukaista, että ennakkopäätöstä haettaisiin aikaisintaan noin puoli vuotta ennen YVEN alaikärajan täyttämistä.

Ennakkopäätöstä voi hakea, vaikka työnteko olisi jo päättynyt. Jos eläkkeenhakija on jo lopettanut ansiotyönsä, voi hän hakea myös suoraan lopullista päätöstä.

3.2. Lomakkeen täyttäminen

YVEä haetaan TE-lomakkeella.

Eläkkeenhakijan pyytäessä annetaan opastusta siinä, mitä eläkettä hänen olisi tarkoituksenmukaista hakea, jos hänen osaltaan näyttäisivät täyttyvän usean eri eläkkeen saamisen edellytykset.

Työkyvyttömyyden perusteella eläkettä hakevan on merkittävä hakemuslomakkeeseen, hakeeko hän työkyvyttömyyseläkettä vai YVEN ennakkopäätöstä. Hakija voi rastittaa myös useamman kohdan, jolloin hänen tulee kuitenkin ilmoittaa, mitä eläkettä hän ensisijaisesti hakee.

YVEN hakijan työnteko ja siihen liittyvät seikat tulee kuvata mahdollisimman tarkkaan. Tätä varten lomakkeessa on kohdat työtehtävien, työn rasittavuuden ja työolosuhteiden kuvausta varten. Tarvittaessa voi käyttää erillistä liitettä. Hakijan tulee myös esittää käsityksensä työkyvystään. Lisäksi hän voi kertoa mahdolliset työtehtäviensä vaihtumiset ja niihin johtaneet syyt.

Lakiosasto

15.02.1990

3.3. Liitteet

YVE-hakemukseen tulee liittää lääkärinlausunto (lääkärinlausunto B tai vastaava). Hakemuksessa voi myös ilmoittaa, mistä ko. lausunto on saatavissa.

Eläkehakemuslomakkeella annettavat tiedot yrittäjien ja maatalousyrittäjien toiminnasta eivät yleensä riitä YVE-hakemuksen ratkaisemiseksi. Tämän vuoksi maatalousyrittäjän tulee liittää hakemukseensa Selvitys maatalousyrittäjän eläkeasiaan - lomake (TM-lomake). Muuta yrittäjätoimintaa harjoittavalta pyydetään tarvittaessa Selvitys yrittäjän eläkeasiaan - lomake (TY-lomake, ETK 2120).

Eläkehakemuksen vastaanottajan on hyvä ilmoittaa hakijalle, että eläkelaitos pyytää työnantajalta selvityksen YVE-hakijan työstä ja työssä selviytymisestä ja että hakija itse voi liittää hakemukseensa muutakin tarpeelliseksi katsomaansa selvitystä.

4. RATKAISEMINEN

4.1. Ratkaiseva eläkelaitos

Eläkehakemuksen ratkaisee pääsääntöisesti se eläkelaitos, jonka järjestämän eläketurvan piiriin hakija on viimeksi kuulunut ennen eläketapahtuman sattumista. Ratkaisevan eläkelaitoksen määräytymisestä on tarkemmin yleiskirjeessä 20/84 (kohta 4.1.). YVE-hakemusten jakamisesta on kerrottu yleiskirjeessä A 17/89. Useimmiten sekä ennakkopäätöksen että lopullisen päätöksen antaa sama eläkelaitos.

4.2. YVE vai varsinainen työkyvyttömyyseläke

Vaikka eläkkeenhakija olisi hakenut vain YVEN ennakkopäätöstä, voidaan hakemuksen käsittelyn yhteydessä arvioida myös, olisiko hakijalla oikeus täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen tai osaeläkkeeseen.

Jos YVE-eläkkeenhakija saa sairausvakuutuslain (SVL) mukaista päivärahaa, mutta ensisijaisuusaikaa (ESA) ei ole vahvistettu, eläkelaitoksen tulisi antaa hakemuksen perusteella ennakkopäätös. Jos ESA on vahvistettu ja hakijan sairaus vaikuttaa pitkäaikaiselta, voidaan hakemus hakijan suostumuksella käsitellä täyttä työkyvyttömyyseläkettä koskevana. Ennakkopäätös oikeudesta YVEen on kuitenkin annettava, jos hakija sitä haluaa. Ennakkopäätös ei estä myöntämästä myöhemmin täyttä työkyvyttömyyseläkettä.

Lakiosasto

15.02.1990

Jos hakija on jo lopettanut ansiotyönsä ja kuitenkin hakee ennakkopäätöstä, eläkelaitos voi hakijan suostumuksella antaa lopullisen päätöksen. Suostumuksen voi pyytää puhelimitse tai kirjallisena. Samalla hakijalle tulee selvittää, mitä eroa ennakkopäätöksellä ja lopullisella päätöksellä on.

Jos 55 vuotta täyttänyt tai lähellä tätä ikää oleva hakija on rastittanut lomakkeessa työkyvyttömyyseläkettä koskevan ruudun, tulee eläkelaitoksen hakijaa kuultuaan käsitellä hakemus myös YVEN osalta, ellei hakijalla eläkelaitoksen mielestä ole oikeutta täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

4.3. Tarvittavat lisäselvitykset

Suurin osa hakemuksista voidaan ratkaista niillä tiedoilla, jotka hakemuksessa ja sen liitteissä ovat. Joissakin tilanteissa tarvitaan kuitenkin lisäselvityksiä. Tarkoituksenmukaista on, että hakija toimittaa ne lisäselvitykset, jotka hänen on asian laatuun nähden huomattavasti helpompi hankkia. Tällaisia ovat esimerkiksi tiedot yritystoiminnan lopettamisesta tai vähentämisestä.

Lisäselvitystä voidaan hankkia myös valitusvaiheessa.

4.3.1. Työhön liittyvät lisäselvitykset

Asiakirjoissa saattaa olla ristiriitaisia tietoja hakijan työstä ja työssä selviytymisestä. Lisäselvitystä näistä seikoista voi saada esimerkiksi työpaikan työterveyshuollolta. Työterveyshuoltolain nojalla työpaikoilla tehdään työpaikkaselvityksiä ja työnkuvauksia. Niiden tekemiseen osallistuvat myös työterveyslääkäri ja työterveyshoitaja. Eläkelaitos voi pyytää selvityksen hakijan työoloista myös yrityksen työsuojeluorganisaatiolta.

4.3.2. Lääketieteelliset lisäselvitykset

Jos joudutaan hankkimaan lääketieteellistä lisäselvitystä, sitä voidaan pyytää esimerkiksi työpaikan työterveyshuollolta ja paikallisesta terveyskeskuksesta. Näistä paikoista on yleensä saatavissa hakijan terveydentilan pitkäaikaiseen seurantaan perustuvia tietoja, joilla usein on merkitystä YVEN hakijan työkykyä arvioitaessa. Myös erikoislääkärin lausunnon hankkiminen voi joskus osoittautua aiheelliseksi.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

4.4. Työnkuvauksen jakaminen

Jos YVE-hakemus on vireillä sekä työ- että kansaneläkejärjestelmässä, työeläkejärjestelmän eläkelaitos hankkii työnantajalta selvityksen eläkkeenhakijan työstä ja työssä selviytymisestä ja toimittaa siitä välittömästi kopion Kansaneläkelaitokselle osoitteella: Kansaneläkelaitos, Eläkeosasto, Työkyvyttömyystoimisto, PL 78, 00381 HELSINKI.

Jos YVE-hakemus on vireillä vain Kansaneläkelaitoksessa, se hankkii työnantajalta selvityksen ja toimittaa siitä kopion Eläketurvakeskukselle, joka välittää selvityksen työeläkelaitokselle työeläkehakemuksen vireilletulta.

4.5. Ennakkoilmoitusmenettely

Kansaneläke- ja työeläkejärjestelmän välinen ennakkoilmoitus- ja neuvottelumenettely koskee myös YVEä.

Kun joko työeläkelaitos tai Kansaneläkelaitos on ratkaissut hakemuksen omalta osaltaan, se antaa ratkaisusta ennakkoilmoituksen. Vertailuaika on kuukausi. Vertailuajan jatkamisesta lisäselvitysten hankkimisen vuoksi tulee sopia yhteisesti. Vastaus ilmoitukseen annetaan ja mahdolliset neuvottelut käydään kuten työkyvyttömyyseläkkeissä.

Silloin kun 54-64-vuotias henkilö hakee YVEä tai työkyvyttömyyseläkettä, ennakkoilmoitus annetaan molempien eläkelajien osalta.

Ennakkoilmoitus- ja neuvottelumenettely ei koske muutoksenhakuelimiä.

Yleiskirje 10/83, Työkyvyttömyyseläkeratkaisujen ennakkoilmoitusmenettely
Yleiskirje 23/83, Työkyvyttömyysratkaisujen ennakkoilmoitusmenettelystä
Yleiskirje 40/85, 1.1.1986 voimaantulevien lainmuutosten vaikutukset ETK:n rekistereihin liittyvään tietoliikenteeseen

Oikaisu yleiskirjeeseen 40/85, 13.11.1985

Kirje työeläkelaitoksille 27.3.1987, Muutoksia työkyvyttömyysratkaisujen ennakkoilmoitusmenettelyyn

Yleiskirje C 2/89, Muutoksia ennakkoilmoitus- ja neuvottelumenettelyyn

Lakiosasto

15.02.1990

4.6. Muiden laitosten ratkaisujen merkitys

YVE on sisältynyt merimieseläkelakiin (MEL) 1.1.1987 alkaen. Julkisen sektorin YVE on tullut voimaan 1.7.1989.

Laukaisuperiaate ja julkisen sektorin YVE-vapaakirjat

VEL:iin, KES:iin ja MEL:iin sisältyy laukaisuperiaatteeksi kutsuttu säännös, jonka mukaan virkamiehellä tai työntekijällä on oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen palveluksensa päätyttyä, jos hän on saanut myöhempään virka- tai työsuhteeseen tai yrittäjätoimintaan perustuvan TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun työkyvyttömyyseläkkeen. Jos yksityisen sektorin työeläkelaitos viimeisenä eläkelaitoksena hylkää hakemuksen tai myöntää eläkkeen, julkisen sektorin eläkelaitos menettelee samoin. Tämä periaate koskee myös YVEä. Laukaisusäännön vuoksi julkisen sektorin eläkelaitos ei anna vapaakirjojen osalta ennakkopäätöstä, vaan vain lopullisen päätöksen.

Yksityisen sektorin YVE-vapaakirjat

Yksityisen sektorin työeläkelait eivät sisällä laukaisuperiaatetta. Käytännössä eläkkeenhakijan aikaisempiin työsuhteisiin perustuvasta vapaakirjasta vastaava yksityisen sektorin eläkelaitos noudattaa yleensä täysitehoisesta eläketurvasta vastaavan muun ansioeläkejärjestelmän eläkelaitoksen ratkaisulinjaa. Näin ollen jos julkiselta sektorilta myönnetään hakijalle YVE, myös yksityisen sektorin vapaakirjat myönnetään vastaavasti, ellei määritelmien eroavaisuudesta muuta johdu.

Yksityisen sektorin vapaakirjalaitos ei anna ennakkopäätöstä, jos julkisen sektorin täysitehoisesta eläketurvasta vastaava eläkelaitos hylkää YVE-hakemuksen. Kun täysitehoisesta eläketurvasta vastaava julkisen sektorin eläkelaitos myöntää YVE:n, myös yksityisen sektorin vapaakirjalaitos antaa oman ennakkopäätöksensä hakijan oikeudesta YVEen.

YVE-hakemusten jakamisesta on annettu eri ohjeet (yleiskirje A 17/89).

Yleiskirje 34/86, Joustava eläkeikäjärjestely
myös MEL:iin
Yleiskirje A 6/89, Joustavat eläkeiät julkiselle
sektorille 1.7.1989 lukien

Lakiosasto

15.02.1990

Yleiskirje A 17/89, Joustavia eläkemuotoja koskevien eläkehakemusten siirtäminen ja jakaminen

5. PÄÄTÖS JA ELÄKKEEN MÄÄRÄ

5.1. Ennakkopäätös

Lain mukaan eläkelaitoksen tulee antaa ennakkopäätös hakijan oikeudesta YVEen. Ennakkopäätöksen muotoa koskevat samat säännökset kuin muitakin eläkepäätöksiä.

5.1.1. Myönteinen ennakkopäätös

Jos hakijalla on oikeus YVEen, eläkelaitos antaa myönteisen ennakkopäätöksen. Päätöksessä ilmoitetaan, että eläkkeen saaminen edellyttää ansiotyöstä luopumista siinä määrin, että jäljellä oleva työansio voidaan arvioida keskimäärin pienemmäksi kuin TEL 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu markkamäärä. Lisäksi ilmoitetaan päivä, johon asti ennakkopäätös sitoo eläkelaitosta. Mainittu päivämäärä saadaan lisäämällä postituspäivään seitsemän päivää (postitusaika), kolmekymmentä päivää (valitusaika) ja kuusi kuukautta (sitovuusaika). Jos ennakkopäätöksen saaja ilmoittaa eläkelaitokselle työnsä lopettamisesta kirjallisesti, tämä ilmoitus käy eläkehakemuksesta. Tätä varten on lomake (ETK 2192, liite 2), joka lähetetään hakijalle ennakkopäätöksen yhteydessä.

Myönteiseen ennakkopäätökseen liitetään arviolaskelma eläkkeen määrästä ja samalla mainitaan, että määrä saattaa muuttua lopullisen päätöksen yhteydessä. Arvioon ei voi hakea muutosta.

Ennakkopäätöksen sitovuus

Myönteinen ennakkopäätös on eläkelaitosta sitova, jos ilmoitus ansiotyöstä luopumisesta ja eläkkeelle siirtymisestä tehdään kuuden kuukauden kuluessa ennakkopäätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Jos hakija kuuden kuukauden sisällä ilmoittaa luopuvansa ansiotyöstä vasta myöhemmin, tämä voidaan hyväksyä, jos hakijan olosuhteissa ei ole tapahtunut YVEN saamisen edellytyksiin vaikuttavaa muutosta.

Jos ennakkopäätöshakemuksen vireilletullessa hakijan työnteko on jo päättynyt ja hän tekee lopullista päätöstä koskevan hakemuksen vasta kuuden kuukauden

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

sitovuusajan jälkeen, voidaan asia käsitellä uutena YVE-hakemuksena, jolloin eläkkeen saamisen edellytykset harkitaan uudelleen. (VAKOn päätös 365/89/2725, ETK 23758)

Muutoksenhakuelimen päätöksen sitovuudesta katso kappale 6. MUUTOKSENHAKU.

5.1.2. Kielteinen ennakkopäätös

Hylkäävän YVE-päätöksen perustelemissä noudatetaan samoja periaatteita kuin varsinaista työkyvyttömyyseläkepäätöstäkin perusteltaessa. Määritelmässä olevat erot otetaan luonnollisesti huomioon. Päätöksessä tuodaan näkyviin hakijan oma käsitys työn sisällöstä sekä työn hänelle aiheuttamasta rasittuneisuudesta ja kuluneisuudesta. Myös työnantajan selvityksestä saatu käsitys työn hakijalle aiheuttamasta rasituksesta esitetään tarvittaessa. Jos työnantaja esimerkiksi ilmoittaa, että hakija on suoriutunut työssään hyvin, tämä mainitaan myös päätöksen perusteluissa, jos sen merkitys ratkaisulle on ollut olennainen. Koska ratkaisu YVEssä voidaan tehdä vasta tapauksesta syntyneen kokonaisarvion perusteella, tulee tähän kokonaisarvioon olennaisesti vaikuttaneet tekijät tuoda esille päätöksen perusteluissa.

Eläkelaitoksen kielteinen ratkaisu ei saavuta oikeusvoimaa. Jos hakija kielteisen päätöksen saatuaan haluaa eläkettä, aikaisempi hylkäävä päätös ei estä antamasta uutta ennakkopäätöstä.

Yleiskirje 20/86, Työkyvyttömyyseläkepäätösten perusteleminen

5.2. Eläketapahtuma

Eläketapahtuma tarkoittaa eläkeoikeuden syntymistä. Eläketapahtumahetki on se päivä, jolloin 55 vuoden ikää, työkyvyn alenemista ja työn lopettamista koskevista edellytyksistä viimeinenkin on täyttynyt. Työttömyyden tai sairauden perusteella maksettavat päivärahat eivät siirrä eläketapahtumahetkeä. (VAKOn päätökset 4272/87/2474, ETK 20407, julkaistu ja 7567/87/2921, ETK 21655, julkaistu)

Koska hakija useimmiten on täyttänyt muut eläkkeen saamisen edellytykset aikaisemmin, eläketapahtumahetkeksi muodostuu yleensä työnteon lopettamispäivä tai päivä, jona hakija on vähentänyt ansiotyötään laissa säädetyssä määrin. Näin ollen eläketapahtu-

Lakiosasto

15.02.1990

mahetken määrittelyä sairauden perusteella ei juuri tarvita.

Jos hakija on lopettanut työskentelyn, mutta saa sen jälkeen työnantajalta sairausajan palkkaa, työsuhteen katsotaan päättyneen silloin, kun sairausajan palkan maksaminen päättyy. YVE alkaa siis vasta sairausajan palkan maksamisen päätyttyä.

Eläketapahtuma voi olla aikaisintaan henkilön 55 vuoden iän täyttämispäivä. Jos työsuhde tai yrittäjätoiminta on päättynyt ennen 55-vuotispäivää, täytyy tulevan ajan oikeuden vielä tuona päivänä olla voimassa.

5.3. Rajoitussäännös, työkokeilu ja työkyvyttömänä tehty työ

Työntekijällä ei ole oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen sellaisen työsuhteen perusteella, jonka alkaessa hänellä jo oli työkyvyttömyyden aiheuttanut sairaus, vika tai vamma, jos hän tulee työkyvyttömäksi ennenkuin vuosi on kulunut työsuhteen alkamisesta (TEL 4 § 4 mom.).

Rajoitussäännöstä sovellettaessa joudutaan määrittelemään sairauden alkamisajankohta sekä työkyvyttömäksi tulopäivä. Monesti kysymyksessä on sama päivä. YVEssä eläketapahtumapäivä on yleensä työntöön lopettamispäivä, joka rinnastetaan TEL 4 §:n 4 momentin tarkoittamaan työkyvyttömäksi tulopäivään.

Rajoitussäännöksen avulla voidaan määrätä eläke aikaisemman vakiintuneen ansiotason perusteella ja siten estää eläkkeen aleneminen esimerkiksi silloin, kun hakija on siirtynyt toisen työnantajan palvelukseen vähän ennen eläketapahtumaa ja sairaus on jo alentanut ansiotasoa.

YVEN hakijat ovat yleensä olleet pitkään samassa työsuhhteessa. Tästä syystä kysymys rajoitussäännöksen soveltamisesta tulee käytännössä harvoin esiin. Hakija saattaa kuitenkin eläkkeen hakemisvaiheessa tai valituksen ollessa vireillä mennä entistä ansiotasoaan selvästi pienempipalkkaiseen työhön. Tällaisissa tilanteissa rajoitussäännös voi tulla sovellettavaksi, jos hänellä on työntekoa haitannut sairaus. Joissakin tilanteissa saattaa olla perusteita tulkita hakemuksen tai valituksen vireillä ollessa alkanut työsuhde työkokeiluksi tai työkyvyttömänä tehdyksi työksi. Tällöin YVE myönnetään pitkäaikaisesta ja pääasiallisesta ansiotyöstä ja sitä ei mak-

Lakiosasto

15.02.1990

seta siltä ajalta, jolta hakija on ansainnut vähintään laissa säädetyn YVEN rajamäärän.

Yleiskirje 1/76, Työeläkelakien rajoitussäännökset

5.4. Lisäedut

TEL:n, YEL:n ja MYEL:n mukaisia eläke-etuja voidaan parantaa vapaaehtoisella lisäeläkevakuutuksella. Jos lisäedut on rekisteröity, ne ovat soveltuvin osin edellä mainittujen lakien alaisia. Rekisteröidyt lisäedut käyttäytyvät YVEä myönnettäessä samoin kuin työkyvyttömyyseläkettä myönnettäessä.

Rekisteröimättömät lisäedut määräytyvät kunkin eläkelaitoksen omien eläkesääntöjen mukaan.

5.5. Lopullinen päätös

Myönteisen ennakkopäätöksen saaneen hakijan tulee kirjallisesti, esim. lomakkeella ETK 2192, ilmoittaa eläkelaitokselle eläkkeellesiirtymisajankohta. Uutta eläkehakemusta ei tarvitse tehdä. Jos ilmoitus YVELle siirtymisestä tehdään ajoissa, eläkelaitoksen ei yleensä tarvitse tutkia muita eläkkeen saamisen edellytyksiä kuin ansiotyöstä luopuminen tai sen vähentäminen. (Ks. myös kohta 1.4. Työskentelyn lopettamisen toteaminen) Eläkelaitoksen on kuitenkin pyydettävä työnantajalta työsuhteen päättymisilmoitus, josta ilmenee todellinen työsuhteen päättymisajankohta sekä palkkatiedot eläkkeen perusteena olevan palkan määrittämistä varten.

Yleiskirjeessä 20/84 olevia ohjeita päätöksen antamisesta, sen sisällöstä ja tiedoksiannosta noudatetaan myös YVEssä.

Lopullisessa päätöksessä mainitaan eläkkeensaajan velvollisuudesta ilmoittaa työhön menostaan sekä siitä, että eläke lakkautetaan, mikäli eläkkeensaajan ansiot nousevat TEL 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun markkamäärään.

5.6. YVEN alkaminen

YVEstä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty. Täyttä työkyvyttömyyseläkettä suoritetaan, ellei ensisijaisuusajasta muuta johdu, sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt (TEL 4 § 3 mom.).

YVEN alkamisajankohta on sidottu eläketapahtumahetkeen. Eläkkeenhakija ei siten voi valita hänelle

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

myönnettävän eläkkeen alkamisajankohtaa, jos hän on jo lopettanut työntekonsa tai vähentänyt sitä riittävästi. (VAKOn päätös 4272/87/2474, laajennettu jaosto, ETK 20407)

Tiedote työeläkelaitoksille 3/86 T,
YVEN alkamisajankohta

6. MUUTOKSENHAKU Lain mukaan myös ennakkopäätökseen saa hakea muutosta. Ennakkopäätökseen liitetään siten aina muutoksenhakuohje. Valitus ennakkopäätöksestä voi koskea vain oikeutta YVEen. Eläkkeen määrästä voi valittaa vasta lopullisen päätöksen yhteydessä. Ennakkopäätöksen sekä lopullisen päätöksen ensimmäinen muutoksenhakuelin on eläkelautakunta, jonka päätöksestä voi valittaa vakuutusosoikeuteen.

Kun valitus YVE-päätöksestä on vireillä ja samaan aikaan tulee eläkelaitokseen vireille työkyvyttömyyseläkehakemus, tulee eläkelaitoksen käsitellä hakemus ja myönteiseen ratkaisuun päätyessään antaa väliaikainen päätös. Se tulee lähettää tiedoksi myös muutoksenhakuelimelle. Sama koskee tilannetta kun työkyvyttömyyseläkevalituksen vireillä ollessa tulee YVE-hakemus vireille. Kun näin menetellään hakija ei joudu odottamaan eläkeratkaisua valituskierron loppuun asti. Eläkelaitoksen kanta on saatettava muutoksenhakuelimien tietoon lisävastineella myös silloin, kun se on kielteinen.

Muutoksenhakuelimien antama ennakkopäätös

Kun eläkelautakunta tai vakuutusosoikeus hyväksyy YVEä koskevan valituksen, se yleensä toteaa päätöksessään vain, että henkilöllä on oikeus YVEen. Samalla valituksenalainen päätös poistetaan ja asia palautetaan eläkelaitokselle päätöksestä aiheutuvia toimenpiteitä varten.

Tässä tilanteessa eläkelaitoksen ei enää tule antaa uutta YVEä koskevaa ennakkopäätöstä eikä siihen liittyvää muutoksenhakuohjetta. Eläkkeenhakijalle lähetetään ainoastaan kirje, jossa selostetaan samat asiat kuin eläkelaitoksen myönteisen ennakkopäätöksen yhteydessä.

Hakijalla on oikeus YVEen muutoksenhakuelimien päätöksen perusteella, jos ilmoitus työstä luopumisesta tehdään kuuden kuukauden kuluessa muutoksenhakuelimien päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Eläkelautakunnan päätös saavuttaa lainvoiman 30 päivässä siitä, kun henkilö on saanut päätöksestä tiedon.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Ellei muuta näytetä, henkilön on katsottava saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen kun päätös on eläkelautakunnasta postitettu. Vakuutusosoikeuden päätöksen osalta kuuden kuukauden aika lasketaan siitä, kun seitsemän päivää on kulunut vakuutusosoikeuden päätöksen postituksesta.

Muutoksenhakuelimissä tehtyjen päätösten osalta pitempikin aika kuin kuusi kuukautta voidaan hyväksyä samojen periaatteiden mukaan kuin eläkelaitosten päätösten osalta. Tämä voi tulla kysymykseen, jos on ilmeistä, ettei hakijan olosuhteissa ole tapahtunut eläkkeen saamiseen vaikuttavia muutoksia ennakkopäätöksen antamisen jälkeen.

Tiedote työeläkelaitoksille 1/88/T,
YVEN ennakkopäätös

7. TAKAUTUVAN YVEN MAKSAMINEN

YVEä suoritetaan eläketapahtumapäivää seuraavan kuukauden alusta, ei kuitenkaan takautuvasti pitemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Takautuva vuoden aika lasketaan lopullista YVE-päätöstä koskevan hakemuksen (ilmoitus työstä luopumisesta) vireilletulosta. Kuitenkin jos ennakkopäätöshakemuksen vireilletullessa työnteko on jo päättynyt, takautuva aika lasketaan tämän hakemuksen vireilletulosta. Katso kuitenkin kohta 5.1.1.

7.1. Sairausvakuutusrahastolle

Henkilöllä, joka saa YVEä, ei ole oikeutta saada SVL:n mukaista päivärahaa siltä ajalta, jolta eläkettä maksetaan. Päivärahan maksaminen lakkaa, kun YVE myönnetään (SVL 19 § 6 mom.).

Jos eläkkeenhakija on eläketapahtumahetken jälkeen, mutta ennen lopullista päätöstä saanut päivärahaa, suoritetaan takautuva eläke päivärahaa vastaavalta osalta sairausvakuutusrahastolle. YVEN suhteen ei siis noudateta SVL:n mukaista ensisijaisuusaikaa.

7.2. Sosiaalivakuutustoimikunnalle tai työttömyyskassalle

Takautuvasti maksettava eläke tai sen osa on suoritettava sosiaalivakuutustoimikunnalle tai työttömyyskassalle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun työttömyyspäivärahan määrää. Maksuvaahtimuksen on saavuttava eläkelaitokselle vähintään

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää (TEL 19 a § 3 ja 4 mom.).

7.3. Kansaneläkelaitokselle

Kun työeläke myönnetään valituksen johdosta takautuvasti ajalle, jolta Kansaneläkelaitos on maksanut väliaikaisella päätöksellä lisäosaa tai muuta etuutta, joihin työeläke vaikuttaa, voi takautuva eläke tai sen osa tulla maksettavaksi Kansaneläkelaitokselle (TEL 19 a § 5 mom.).

Edellä kohdissa 7.1.-7.3. käsitellyistä asioista on annettu ohjeet:

Yleiskirje 3/75,	Sairauspäivärahan huomioon ottaminen työkyvyttömyyseläkepäätöksessä
Yleiskirje 33/81,	Sairausvakuutuslain ja työeläkelakien muutoksia 1.1.1982 alkaen
Yleiskirje 31/86,	Takautuvan työeläkkeen maksaminen Kansaneläkelaitokselle
Yleiskirje A 32/88,	Takautuvasti suoritettavan eläkkeen maksaminen sosiaalivakuustoitimikunnalle tai työttömyyskassalle
Yleiskirje A 33/88,	Eläkkeen maksaminen muulle kuin eläkkeensaajalle itselleen

7.4. Viivästyskorotus

Eläkkeen viivästyessä eläkelaitoksen on maksettava eläke viivästysajalta korotettuna (TEL 19 d § 1 mom.).

Viivästyskorotuksen maksaminen edellyttää, että eläkkeensaaja on esittänyt eläkelaitokselle riittävän selvityksen YVen myöntämiseksi. Ratkaisevaksi katsotaan viimeisimmän eläkkeen saamisen edellytyksiä koskevan selvityksen saapuminen. Yleisimmin tämä on ilmoitus työn lopettamisesta.

Yleiskirje 15/85, Työeläkkeisiin viivästymisajalta maksettava korotus

8. ELÄKKEENSAAJIEN VALVONTA

Eläkkeensaaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle muutoksista, jotka vaikuttavat hänen oikeu-

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

teensa saada eläkettä tai eläkkeen määrään (TEL 17 a §).

YVEN saajan tulee ilmoittaa eläkelaitokselle ryhtymisestään ansiotyöhön (TEA 12 a §).

Eläketurvakeskus seuraa eläkkeensaajien työntekoa ja ilmoittaa siitä eläkettä maksaville eläkelaitoksille. Työsuhteessa olevien eläkkeensaajien työntekoa seurataan työsuhderekisteriin saatujen ilmoitusten perusteella. Yrittäjien työntekoa seurataan YEL-vaikuttamisvelvollisuuden valvonnan yhteydessä.

Eläkkeensaajan kuukausiansiota määrättäessä otetaan palkka ja muut etuudet huomioon samoin kuin eläkepalkkaa määrättäessä. Eläkkeensaajan tiedustellessa mahdollisuudesta tehdä ansiotyötä eläkkeellä ollessa, hänelle ilmoitetaan, ettei kuukausiansio saa nousta laissa säädettyyn rajamäärään. Jälkikäteen tarkasteltaessa ja eläkkeen lakkauttamista ja takaisinperintää harkittaessa saa ansiotulo jonain kuukautena vähäisessä määrin ylittää säädetyn rajamäärän, jos ansiotulojen määrä kuukausittain on vaihdellut. Kuuden kuukauden aikana tarkasteluhetkestä taaksepäin laskettuna ansaitut tulot eivät kuitenkaan saa ylittää rajamäärän kuusinkertaista määrää.

Yleiskirje 27/87, Eläkkeensaajien yrittäjätoiminnan valvonta

8.1. Mitä otetaan tulona huomioon

Laissa on YVEN saamiseen vaikuttava ansiotyö määritelty TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä tarkoitetuksi ansiotyöksi. Työttömyyseläkkeessä ansiotulon käsite on laajempi.

Eläkkeellä ollessa saaduista ansioista otetaan huomioon vain työntekoon perustuvat tulot, ei esim. pääomatuloja (kuten korot, osingot, vuokratulo yms.). Jos ansiotulo perustuu ennen eläkkeelle jäämistä tehtyyn työhön, sitä ei oteta huomioon.

Luottamustoimet

Julkisista luottamustoimista (kunnalliset ja kirkon luottamustoimet sekä valtion palkkiotoimet) saatuja tuloja ei yleensä oteta huomioon. Tällaisista tehtävistä ei voi ansaita TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua eläkettä.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Valtionhallinnossa on kuitenkin sellaisiakin neuvotelukuntia, neuvostoja, johtokuntia ym., joiden jäsenille maksetaan kiinteää kuukausipalkkaa. Tällainen tehtävä muodostaa palvelussuhteen, josta on oikeus eläkkeeseen VEL:n nojalla. Sen vuoksi tällaisesta kuukausipalkkaisesta tehtävästä saatu ansiotulo otetaan huomioon harkittaessa eläkkeen lakkauttamista. Sen sijaan kunnalliset luottamustoimet, vaikka niistä maksettaisiin kuukausipalkkaa, eivät ole TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua ansiotyötä.

Yksityisessä luottamustoimessa toimivalle voidaan järjestää TEL:n vähimmäisehtojen mukainen eläketurva, jolloin sovelletaan soveltuvin osin, mitä TEL:ssä on säädetty työsuhteeseen perustuvasta eläkkeestä. Sen vuoksi yksityiset luottamustoimet otetaan pääsääntöisesti huomioon eläkkeen jatkumiseen vaikuttavana ansiotyönä. Jos luottamustoimet ovat kuitenkin vähäisiä eikä niissä toimita ansiotarkoituksessa, niistä saatuja palkkioita ei oteta ansiotulona huomioon. Jos luottamustoimesta maksetaan kuukausipalkkaa, viittaa se siihen, että kysymyksessä on ansiotyö.

Jos yrittäjä eläkkeelle jäätyään jatkaa toimintaa omassa yrityksessään luottamustoimen nimellä, on kysymys ansiotyöstä.

Kotihoidon tuki

Vammaisen, vanhuksen tai pitkäaikaissairaana kotihoidon tukea maksetaan sosiaalihuoltolain ja sosiaalihuoltoasetuksen perusteella. Lasten kotihoidon tukea annetun lain nojalla maksetaan alle kolmivuotiaan lapsen vanhemmille ja muille huoltajille taloudellista tukea. Kotihoidon tuen maksaa kunta.

Jos perheen ulkopuolinen henkilö hoitaa esim. vammaista ja hänen palkkauksensa muodostuu kokonaan tai osaksi kunnan maksamasta kotihoidontuesta, on kotihoidontuki TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa tai säännöissä tarkoitettua ansiotyöstä saatua tuloa. Sen sijaan jos perheenjäsenen hoitamisesta maksetaan hoitajalle pelkästään kotihoidontukea, sitä ei oteta ansiotulona huomioon, koska työtä ei ole tehty työoikeudellisessa työsuhteessa vaan perheoikeudellisella perusteella.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Vammaispalvelulain mukainen korvaus

Vuoden 1988 alusta on tullut voimaan vammaispalvelulaki (380/87). Uutena tukimuotona tässä laissa on korvauksen suorittaminen vaikeasti vammaisen henkilökohtaisesta avustajasta aiheutuviin kustannuksiin. Järjestelmä on tarkoitettu toimimaan siten, että vammaisen henkilö toimii avustajansa työnantajana ja saa palkkakustannuksiin korvauksen kunnalta. Varsinaisten palkkauskustannusten lisäksi vammaispalvelulain mukaan korvataan ne lakisääteiset maksut ja korvaukset, jotka työnantajan on suoritettava, esimerkiksi työeläkemaksut. Avustajana voi toimia myös perheenjäsen. Koska tällainen avustaja on po. lain mukaisesti työsuhteessa avustettavaan, avustajan saama palkka on TEL 8 §:n 4 momentissa mainituissa säännöksissä tarkoitettua ansiotyöstä saatua tuloa.

Perhehoito

Lastensuojelulain mukainen lasten sijaishuolto samoin kuin psykiatristen potilaiden ja kehitysvammaisten hoito voidaan toteuttaa perhehoitona, josta tehdään sopimus yleensä kunnan ja hoitajan välillä.

Perhehoitajille suoritetaan veronalainen hoitopalkkio ja veroton kulukorvaus. Jos perhehoitotoimintaa poikkeuksellisesti harjoitetaan sellaisena, että se on YEL-toiminnan luonteista ja sallittu ansiotuloraja ylitetään, johtaa tämä YVen lakkauttamiseen. Perhehoidosta maksettua verotonta kulukorvausta ei kuitenkaan oteta ansiotulona huomioon.

Luento- yms. palkkiot

Erilaiset luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkiot ovat TEL 8 §:n 4 momentissa mainittujen säännösten tarkoittamasta ansiotyöstä saatua ansiotuloa, joka voi vaikuttaa eläkkeen jatkumiseen. Niiden vaikutusta eläkkeeseen harkittaessa on huomattava, että palkkio maksetaan yleensä kerralla, vaikka valmistelutyö on usein tehty pitemmän ajan kuluessa. Palkkion määrä tulee jakaa niille kuukausille, joiden aikana valmistelutyötä on tehty, ja tulee tarkastella keskimääräisen kuukausiansion suuruutta.

8.2. YVen maksamisen keskeyttäminen

Eläkelaitos voi vaatia eläkkeensaajalta selvityksen eläkkeen määrään vaikuttavista seikoista ja siitä, että hän edelleen täyttää eläkkeen saamisen edelly-

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

tykset. Jollei eläkkeensaaja ole toimittanut sanotua selvitystä eläkelaitokselle sen määräämässä koh- tuullisessa ajassa, eläkelaitos voi päättää, että eläkkeen maksaminen keskeytetään, kunnes selvitys on toimitettu (TEL 17 a § 2 mom.).

9. MUUTOKSET ELÄKKEESSÄ

Eläkkeensaajan olosuhteet tai terveydentila voivat muuttua niin, että tulee harkittavaksi YVEN lakkaut- taminen, muuttaminen muuksi eläkkeeksi tai muun eläkkeen muuttaminen YVEksi.

9.1. YVEN lakkauttaminen

YVENä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä YVEN saamisen edel- lytyksiä. Käytännössä YVEN lakkauttaminen tulee har- kittavaksi sen vuoksi, että eläkkeensaajan ansiotu- lot ovat nousseet laissa säädettyyn YVEN rajamäärään. YVEN tarkkaan ansiorajaan sidottu lak- kauttamisperuste poikkeaa muista työkyvyttömyyseläk- keistä, joiden lakkauttaminen on perusteiltaan har- kinnanvaraisempi (TEL 4 e § 2 mom.). Kun harkitaan YVEN lakkauttamista ansioiden noustua rajamäärään, tulee samalla pohdittavaksi, voidaanko YVEN tilalle myöntää osatyökyvyttömyyseläke.

Eläkettä lakkautettaessa on otettava huomioon TEA 15 §:n 1 momentti, jonka mukaan eläkkeen maksa- minen päättyy seuraavasta mahdollisesta erääntymis- päivästä. Tästä syystä ei takaisinperintä ole eläk- keen lakkauttamisen yhteydessä mahdollista.

9.2. Eläkkeen lakkaamisen jälkeen uusi eläke entisin perustein

Kun eläke on lakkautettu tai päättynyt ja eläkkeen- hakija tulee uudelleen vuoden kuluessa oikeutetuksi eläkkeeseen, uusi eläke voidaan tietyin edellytyksin myöntää entisin perustein (TEL 6 § 4 mom.). Säännös koskee kaikkia niitä eläkkeitä, jotka määräytyvät samoin kuin työkyvyttömyyseläke eli myös YVEä ja työttömyyseläkettä. Saman sairauden perusteella työkyvyttömyyseläke ja YVE voidaan myöntää entisin perustein, vaikka edellisen eläkkeen päättymisestä olisi kulunut yli vuosi.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1 90

9.2.1. Lakkautetun YVEN jälkeen uusi eläke

Lakkautetun YVEN jälkeen voidaan myöntää entisin perustein

- uusi YVE
- täysi työkyvyttömyyseläke
- osatyökyvyttömyyseläke tai
- työttömyyseläke.

YVE voi tulla myönnettäväksi entisin perustein, jos YVE oli lakkautettu ansioiden noustua rajamäärään. Jos henkilö YVEN lakkauttamisen jälkeen lopettaa ansiotyönsä ennenkuin vuosi on kulunut eläkkeen lakkauttamisesta, eläkettä on haettava uudelleen; hakemukseksi riittää yleensä kirjallinen ilmoitus ansiotyön päättymisestä. Jos eläkkeen lakkauttamisesta on kulunut yli vuosi, tarvitaan uusi eläkehakemuslomake. Uusi YVE voidaan myöntää entisin perustein, jos on kysymyksessä sama sairaus.

Lakkautetun YVEN tilalle voidaan myöntää myös täysi työkyvyttömyyseläke tai osatyökyvyttömyyseläke entisin perustein, jos YVEN päättymisestä ei ole kulunut yli vuotta. Täysi tai osatyökyvyttömyyseläke voidaan myöntää entisin perustein vuotta myöhemminkin, jos työkyvyttömyys johtuu samasta sairaudesta kuin aikaisempi eläke. Tämä saattaa joskus tulla sovellettavaksi myös myönnettäessä työkyvyttömyyseläkettä YVEN lakkauttamisen jälkeen.

9.2.2. Muun eläkkeen jälkeen YVE

Vastaavasti voidaan jonkin edellä mainitun eläkkeen lakkauttamisen tai päättymisen jälkeen myöntää YVE entisin perustein. Edellytyksenä on, ettei aikaisemman eläkkeen päättymisestä ole kulunut yhtä vuotta ja että eläke on ollut täysitehoinen.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen ja täyden työkyvyttömyyseläkkeen päättymisen jälkeen YVE voidaan joissakin tilanteissa myöntää entisin perustein yli vuoden kuluttua aikaisemman eläkkeen päättymisestä edellyttäen, että YVEN myöntämisen perusteena on sama sairaus.

Yleiskirje 12/86, Eläkkeen myöntäminen entisin perustein ja muita työeläkelakien muutoksia

Lakiosasto

15.02.1990

9.3. Muutokset jatkuvassa eläkkeessä

9.3.1. YVE muuksi eläkkeeksi

YVE täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi

YVEN saaja saattaa hakea varhaiseläkkeen muuttamista täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Tällaisissa tilanteissa eläkelaitos voi ilmoittaa hakijalle, ettei muuttaminen yleensä vaikuta eläkkeen määrään. Jos eläkkeensaaja kuitenkin haluaa päätöksen täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä, se annetaan.

Eläkkeensaaja saattaa haluta YVEN muuttamista täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi esimerkiksi siksi, että täydessä työkyvyttömyyseläkkeessä ei sovelleta yhtä tarkkaa ansiotulorajaa kuin YVEssä. Edellytyksenä YVEN muuttamiselle täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi on, että eläkkeensaajan työkyky on alentunut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin.

YVE osatyökyvyttömyyseläkkeeksi

Ansioiden nouseminen säädettyyn rajamäärään tai ansiotyön jatkaminen ei välttämättä johda eläkkeen lakkauttamiseen. Jos YVEN lakkauttamista harkittaessa todetaan, että eläkkeensaaja terveydentilansa ja työansionsa puolesta olisi oikeutettu osatyökyvyttömyyseläkkeeseen, muutetaan YVE osaeläkkeeksi.

Muutos voi tapahtua sekä eläkkeensaajan että eläkelaitoksen aloitteesta. Eläkkeensaajan nykyisestä terveydentilasta pyydetään tarvittaessa lääkärinlausunto.

Muutosajankohtaa koskevat samat säännökset kuin muutettaessa täyttä työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeeksi. Lain mukaan eläkkeen määrä voidaan tarkistaa muutosta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jollei TEL 4 d §:n säännöksistä muuta johdu. Eläkettä ei kuitenkaan alenneta ajalta, jolta sitä on jo suoritettu (TEL 5 b §:n 3 momentti).

YVE vanhuuseläkkeeksi

YVEä saavan henkilön täytettyä vanhuuseläkeiän YVE muuttuu automaattisesti vanhuuseläkkeeksi. Hakemusta ei tarvita.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

YVEN muuttuessa vanhuuseläkkeeksi eläkkeen määrä ei yleensä muutu. Eläkkeen määrä on kuitenkin tarkistettava, kuten vanhuuseläkkeessä yleensäkin, jos YVEä myönnettäessä on sovellettu rajoitussäännöstä johonkin ansiotoimintaan. Tällaisesta työskentelystä kertynyt eläke tulee nyt laskea mukaan vanhuuseläkkeeseen.

9.3.2. Muu eläke YVEksi

Työkyvyttömyyseläke YVEksi

Jatkuva osaeläke voidaan erityissäännöksen perusteella muuttaa YVEksi (TEL 4 e § 3 mom.). Myös määräaikaisen täyden työkyvyttömyyseläkkeen samoin kuin määräaikaisen osatyökyvyttömyyseläkkeen jälkeen voidaan myöntää YVE.

Eläkkeen muuttamiseen YVEksi tarvitaan aina eläkkeensaajan hakemus. Kun määräajaksi myönnetyn täyden työkyvyttömyyseläkkeen jatkoksi harkitaan YVEN myöntämistä, työn jatkamisen kohtuuttomuutta arvioidaan sen työn perusteella, jota hakija teki välittömästi ennen määräaikaiselle eläkkeelle jäämistään.

Jos YVEN hakija on osatyökyvyttömyyseläkkeellä ollessaan jatkanut työskentelyään niin, että työntöön jatkaminen varhaiseläkkeen tarkoittamassa mielessä on kohtuutonta, voidaan hänelle myöntää YVE muiden edellytysten täytyessä. Näissä tilanteissa hakijalle voidaan myöntää YVE myös KEL:n säännösten mukaan.

Jos toistaiseksi myönnetyn osaeläkkeen saaja ei ole ollut osaeläkkeen rinnalla työssä, myönnetään hänelle täysi työkyvyttömyyseläke, jos saamisen edellytykset täyttyvät. Näin tulisi menetellä varsinkin silloin, kun Kansaneläkelaitos on jo myöntänyt työkyvyttömyyseläkkeen. Ratkaisukäytännössä on kuitenkin katsottu, että YVE voidaan myöntää, jos osaeläkkeen alkamisesta ei ole kulunut viittä vuotta pitempää aikaa. Kun osaeläkkeen saaja on eläkkeellä ollessaan ollut työssä, YVE voidaan myöntää, ellei työn lopettamisesta ole kulunut viittä vuotta pitempää aikaa.

Vastaavasti myös määräaikainen osatyökyvyttömyyseläke voidaan muuttaa YVEksi, vaikka osaeläkeläinen ei olisikaan eläkettä saadessaan ollut työssä.

MJYVEK

Lakiosasto

15.02.1990

Kirje työeläkelaitoksille 31.12.1986,
Perinteisen työkyvyttömyyseläkkeen muuttaminen
yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi

Varhennettu vanhuuseläke

Käytännössä on esiintynyt tapauksia, joissa varhennetun vanhuuseläkkeen saaja on ilmoittanut eläkelaitokselle, ettei hän haluakaan hakemaansa ja jo myönnettyä eläkettä. Syynä tähän saattaa olla esimerkiksi se, että hänellä on alunperin ollut tarkoitus hakea YVEä.

Varhennettua vanhuuseläkettä ei lakkauteta eläkkeensaajan pyynnöstä. Jos kuitenkin varhennetun vanhuuseläkkeen saaja valitusajassa ilmoittaa eläkelaitokselle, ettei hän haluakaan myönnettyä eläkettä, eläkelaitos peruuttaa antamansa päätöksen. (ELK:n päätös 699/88, 7.6.1988)

Varhennetun vanhuuseläkkeen saaja saattaa hakea YVEä. Jos tällöin ilmenee, että oikeus YVEen on kiistatta ollut olemassa ennen varhennetun vanhuuseläkkeen alkamista, tulisi eläkelaitoksen oikaista myöntämänsä eläke YVEksi. Jo maksetut vanhuuseläkerät katsotaan tällaisessa tapauksessa YVEN ennakkosuorituksiksi.

On myös mahdollista, että varhennetulla vanhuuseläkkeellä oleva henkilö osittain jatkaa ansiotoimintaansa. Jos hän eläkkeellä ollessaan tulee YVEen oikeutetuksi, voidaan hänelle myöntää YVE siitä eläkkeen osasta, jota ei ole varhennettu.

Tiedote työeläkelaitoksille 2/86/T,
Varhennetun vanhuuseläkkeen peruuttaminen

Tiedote työeläkelaitoksille 8.7.1988

Yleiskirje 53/85, Varhennetun ja lykätyn
vanhuuseläkkeen soveltamisohjeet

Osa-aikaeläke

Osa-aikaeläkkeensaajalle voidaan myöntää YVE. Eläkehakemuksen käsittelevä ja eläkepäätöksen antava eläkelaitos määräytyy normaalissäännösten mukaan. Tämä merkitsee sitä, että YVEä maksava eläkelaitos voi olla eri kuin osa-aikaeläkettä maksava eläkelaitos.

Yleiskirje 35/86, Osa-aikaeläkkeen soveltamisohjeet

Lakiosasto

15.02.1990

Työttömyyseläke Työttömyyseläke voidaan muuttaa YVEksi, jos eläkkeen saamisen ehdot täyttyvät. (VAKOn päätös 826/87/2103, ETK 19676)

Eläkkeen määrä ei muutu. YVEä saavalle sallitun työansion rajamäärä on kuitenkin alhaisempi kuin työttömyyseläkettä saavalle. Toisaalta eläkkeensaajalta poistuu velvollisuus ottaa vastaan työtä ja Suomessa asumisvelvoite. (VAKOn päätös 341/87/174, ETK 19431)

KEL:n mukaista työttömyyseläkettä ei voi muuttaa YVEksi, jos työttömyyseläke on ehtinyt jatkua niin kauan, että työsuhteen päättymisestä on kulunut enemmän kuin 360 KEL 22 a §:ssä mainittua karenssipäivää.

9.4. Sukupolvenvaihdoseläke ja YVE

Sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja voi saada YVEN muiden työeläkelakien mukaan, jos työnteon jatkamista sukupolvenvaihdoseläkkeellä ollessa voidaan pitää kohtuuttomana ja YVEen voidaan liittää tuleva aika.

YVEstä myönteisen ennakkopäätöksen saanut on voinut saada myönteisen ennakkopäätöksen myös sukupolvenvaihdoseläkkeestä. Tällöin hänen on valittava kumman järjestelmän mukaisena hän ottaa MYEL-eläkkeen. Muut eläkkeen osat tulevat YVENä.

9.5. Luopumiseläke ja YVE

Jos maatalousyrittäjä lopettaa työskentelynsä myymällä peltonsa naapuriviljelijälle tai maatalushallitukselle taikka metsittää tai jättää ne viljelemättä, voi hän saada YVEN rinnalle luopumiseläkkeen.

10. VASTUUNJAKO YVE kustannetaan kuten täysitehoinen työkyvyttömyyseläke.

11. LEL:N, MYEL:N, YEL:N JA TAEL:N SÄÄNNÖKSET

YVEN myöntämisestä on LEL:ssä TEL:ä vastaava säännös kun taas MYEL:ssä, YEL:ssä ja TaEL:ssa on viittaussäännökset YVEä koskeviin TEL:n säännöksiin.

Käsittelijä Puhelinnumero

Päivämäärä

Vastaanottaja

Palautusosoite

Tarvitsemme tietoja eläkehakemuksen käsittelyä varten. Pyydämme Teitä ystävällisesti vastaamaan lomakkeella esitettyihin kysymyksiin. Eläkkeenhakijan työn ja hänen työssä selviytymisensä parhaiten tuntevan henkilön tulisi olla mukana lomakkeen täyttämässä.

Toivomme, että saamme vastauksenne mahdollisimman pian, jotta eläkeasian käsittely ei viivästyisi.

ELÄKKEEN- HAKIJA	Nimi	Henkilötunnus
	Työsuhdeaika	
TYÖ- TEHTÄVÄT JA TYÖOLO- SUHTEET	Työn luonnehdinta	
	☐ kevyttä ☐ keskiraskasta ☐ osapäivätyötä ☐ istumatyötä ☐ päivätyötä ☐ sisätyötä ☐ aikapalkka ☐ raskasta ☐ kokopäivätyötä ☐ seisomatyötä ☐ vuorotyötä ☐ ulkotyötä ☐ suoritepalkka	
<p>Kuvaus työstä. Minkälaisia tehtäviä hakijan työhön sisältyy? Onko työssä ruumiillisesti rasittavia tehtäviä tai henkisesti rasittavia piirteitä (työasennot, työtahti jne.)? Millaisia? Jos kirjallinen toimenkuva on olemassa, se voidaan liittää mukaan.</p>		
<p>Kuvaus työtiloista ja työolosuhteista (melu, pöly, veto, kuumuus, kylmyys, altistavat aineet, tapaturmariski jne.)</p>		
<p>Ovatko työtehtävät muuttuneet? Milloin, miten ja miksi? Miten se vaikutti hakijan ansiotasoon?</p>		

SELVIYTY- MINEN TYÖSSÄ	<p>Miten hakija suoriutuu työssään? Onko sairaus haitannut työntekoa? Jos on, mistä alkaen ja miten? Onko hakijan työkyky heikentynyt työn asettamien vaatimusten suhteen?</p> <hr/> <p>Tiedot sairauspoissaoloista kahden viime vuoden ajalta</p> <hr/> <p>Voiko työnantaja järjestää hakijalle muuta, esim. kevyempää työtä?</p>
TYÖPAIKKA- SELVITYS	<p>Onko hakijan työstä tehty työterveyshuoltolain (743/78) mukainen työpaikkaselvitys?</p> <p>☐ on (liitettävä mukaan) ☐ ei</p>
TYÖTER- VEYS- HUOLTO	<p>Mistä hakijaa koskevat työterveyshuollon tiedot ovat saatavissa? Voidaan liittää myös mukaan.</p> <p>Paikka/Osoite Puhelinnumero</p>
TYÖ- SUHTEEN PÄÄTTY- MINEN	<p>Jatkuuko hakijan työsuhde?</p> <p>☐ ei ☐ kyllä</p> <p>Jos työsuhde on päättynyt, milloin ja miksi?</p>
LISÄ- TIETOJA	
TYÖN- ANTAJA	<p>Tiedot antoi</p> <p>Nimi Asema Puhelinnumero</p>
ALLE- KIRJOITUS	<p>Päivämäärä Allekirjoitus</p>

ILMOITUS YKSILÖLLISELLE VARHAISELÄKKEELLE
SIIRTYMISESTÄ

Käsittelijä/Puhelinnumero

Päivämäärä

Palautusosoite

ELÄKKEEN HAKIJA	Nimi		Henkilötunnus
ELÄKE- PAATOS	Eläkelaitoksen ennakkopäätös, pvm		Eläkeasian numero
ELÄKKEELLE SIIRTYMI- NEN	Vastauksena ennakkopäätökseen ilmoitan, että haluan siirtyä yksilölliselle varhaiseläkkeelle		
ANSIO- TYÖSTÄ LUOPUMI- NEN	Eläkkeelle siirtyessäni luovun ansiotyöstä Milloin, päivämäärä		Milloin, päivämäärä
	☐ kokonaan		☐ osittain
JATKUVA ANSIOTYÖ	Ansiotyön jatkuessa tiedot työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta		
	Työsuhde	Työnantajan nimi ja osoite	Bruttopalkka mk / kk
	Yrittäjä- toiminta	Yrittäjän toimiala ja toiminnan laajuus	Työtulo mk / kk
PÄIVÄ- RAHAT	Oletteko työnteon lopettamisen jälkeen saanut tai hakenut sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa		
	☐ en ole saanut / hakenut		
	☐ olen hakenut		
	☐ olen saanut	Milloin?	
	työttömyyspäivärahaa		Mistä työttömyyskassasta tai Kansan- eläkelaitoksen paikallistoimistosta
	☐ en ole saanut / hakenut		
	☐ olen hakenut		
	☐ olen saanut	Milloin?	
LISÄ- TIETOJA			
ALLE- KIRJOITUS	Päivämäärä	Allekirjoitus	Puhelinnumero